

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ

Кафедра психології діяльності в особливих умовах

**НАУКА В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ
РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА: ІСТОРИЧНЕ
СТАНОВЛЕННЯ І СУЧАСНИЙ СТАН**

**Матеріали
Всеукраїнської науково–практичної конференції
молодих вчених**

14 листопада 2024 року

Харків 2024

Наука в соціокультурному розвитку людства: історичне становлення і сучасний стан: Матеріали Всеукраїнської науково–практичної конференції молодих вчених. – Х.: Національний університет цивільного захисту України, 2024. – 314 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково–практичної конференції молодих вчених «Наука в соціокультурному розвитку людства: історичне становлення і сучасний стан», присвячені актуальним проблемам філософських, історичних, культурологічних, педагогічних, політичних, соціологічних наук, пов'язаним з історією та сучасним станом науки. Збірник призначено для студентів, курсантів, аспірантів, викладачів закладів вищої освіти, науковців.

УДК 930

ІСТОРІЯ ТА НАУКА: ПРОБЛЕМАТИКА ВЗАЄМОДІЇ

*Боровков Є.Т., Державний біотехнологічний університет
НК – Варипаєв О.М., кандидат філософських наук, доцент
НК – Міносян А., кандидат історичних наук, доцент*

Історія у науці залишається однією з найбільш захоплюючих і складних галузей дослідження, оскільки вона намагається відповісти на запитання про наше минуле за допомогою наукових методів. Одним із найбільш фундаментальних викликів є те, що минуле вже не існує у фізичному вигляді, і тому дослідження його часто пов'язане з обмеженнями. Однак сучасні наукові досягнення дозволяють подолати ці труднощі, і навіть складні питання, такі як історія людської свідомості, релігійних уявлень або глобальних катастроф, можуть бути пояснені завдяки інтердисциплінарному підходу.

Зокрема, когнітивна наука про релігію, яка досліджує еволюцію та природу релігійних уявлень, стикається з особливою проблемою вивчення минулого. На відміну від фізичних наук, що базуються на вимірюванні та експерименті, релігійні уявлення людей, що жили тисячі років тому, не залишили чітких слідів для прямого дослідження.

Однак завдяки застосуванню нових методів і співпраці з іншими науками ця галузь все більше отримує можливість висвітлити минуле релігійної свідомості. Як показує практика, інтерпретація артефактів, текстів або навіть розподілу релігійних культур на стародавніх територіях може принести важливі знання.

На перший погляд, експериментальне дослідження минулого здається обмеженим через те, що ми не можемо безпосередньо спостерігати за подіями, які відбулися. Але деякі наукові дисципліни вже успішно застосовують свої методи для вивчення минулого, створюючи репрезентації подій, що сталися мільйони чи навіть мільярди років тому. Наприклад, космологія дозволяє досліджувати глибокі минулі події у Всесвіті.

Завдяки таким інструментам, як телескопи і спектральний аналіз світла від далеких зірок, учені можуть спостерігати за об'єктами та подіями, що мали місце за мільярди років до нашої ери. Наприклад, виявлення космічного мікрохвильового фонових випромінювання стало доказом Великого вибуху і підтвердженням ранніх стадій

розвитку Всесвіту. Такі дослідження показують, що історичний підхід може бути застосований навіть до фізичних явищ.

Геологія та палеонтологія також є дисциплінами, які здатні відтворювати історичні події на основі вивчення сучасних даних. Геологи, досліджуючи формування гірських порід, тектонічні рухи, або викопні залишки, можуть реконструювати етапи розвитку Землі. Наприклад, концепція тектоніки плит пояснює глобальні зміни у поверхні планети, що призвели до утворення континентів і океанів.

Використовуючи методи, як-от аналіз геологічних шарів та ізотопні методи датування, науковці можуть точно визначити, коли і як відбулися певні події, такі як масові вимирання або кліматичні зміни. Подібно до цього, палеонтологи, досліджуючи викопні залишки, можуть реконструювати історію еволюції видів, вивчаючи їхні анатомічні особливості, спосіб життя та причини загибелі.

Археологія, що зосереджена на людській історії, також використовує наукові методи для вивчення минулого. Радіовуглецеве датування, яке дозволяє визначити вік органічних матеріалів, є одним із прикладів, як фізичні методи можуть допомогти археологам датувати стародавні артефакти і таким чином реконструювати культуру та побут минулих цивілізацій. Однак археологія не тільки вивчає об'єкти, але й інтегрує знання з антропології, історії та навіть когнітивної науки для того, щоб відтворити минулі думки та світогляд.

Інтеграція міждисциплінарних підходів стає особливо важливою, коли йдеться про складні питання, такі як когнітивна наука про релігію. Це нова галузь знань, яка досліджує психологічні та нейрофізіологічні основи релігійної віри.

Хоча дослідження минулих релігійних думок стикається з викликами, археологічні дані, такі як артефакти та ритуальні предмети, можуть розкрити багато аспектів релігійної свідомості минулих епох. Наприклад, вивчення доісторичних місць релігійного поклоніння, таких як стоунхендж або стародавні поховання, допомагає зрозуміти структуру релігійних ритуалів і вірувань.

Крім того, дослідження стародавніх текстів також надає важливу інформацію про релігійну свідомість минулого. Наприклад, рукописи Мертвого моря – це значний археологічний здобуток, що відкриває доступ до релігійних уявлень, вірувань та практик давньої юдейської секти. Завдяки поєднанню філологічного аналізу та наукових методів дослідження, таких як аналіз чернил та папірусу, історики можуть реконструювати контексти, у яких були створені ці тексти, а також виявити нові дані про тогочасні релігійні практики.

Наукові дисципліни, які вивчають минуле, мають безліч різних методів і підходів. Незважаючи на обмеження, з якими вони стикаються, сучасні наукові досягнення доводять, що історію можна досліджувати експериментально.

Застосування міждисциплінарного підходу дозволяє отримувати нові знання і підвищує точність реконструкції минулих подій. І хоча минуле не може бути змінене, його розуміння постійно оновлюється завдяки розвитку нових наукових методів і технологій.

Таким чином, наука продовжує доводити, що минуле не є закритою сторінкою, а динамічним джерелом знань, яке ще можна відкривати і досліджувати. Незалежно від того, чи йдеться про космологічні події мільярди років тому або релігійні уявлення стародавніх людей, інтердисциплінарний підхід у науці допомагає нам розгортати історію заново.

ЛІТЕРАТУРА

1.Гірц, Армін. Винахід пророцтв: Безперервність і значення в релігії індійців Хоуп. Видавництво Каліфорнійського університету, 1993.

2.Макколі, Роберт Н. та Е. Томас Лоусон. «Когнітивні аспекти релігійного ритуалу та археології» у Археологія ритуалів, редагованій Євангелосом Карікідісом. Університет Каліфорнії, Інститут археології Котсина, 2007.

3.Мітен, Стівен. Попередня історія розуму: Когнітивні витoki мистецтва, релігії та науки. Thames and Hudson, 1996.

УДК 94

ВПЛИВ ФРАНЦИСКАНСЬКИХ ТА ДОМІНІКАНСЬКИХ ЧЕНЦІВ НА РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ НАУКИ

*Бузіашвілі Г.Г., Харківський національний університет
ім. В. Н. Каразіна*

НК – Каріков А., доктор історичних наук, професор

Після падіння Римської імперії починається затяжний процес регресу античного суспільства – політична, економічна та природничі науки були відкинуті на багато років у минуле. В епоху «темних століть» багато знань, відкритих в античні часи, були втрачені. І, начебто було парадоксально, християнська церква була однією з причин як деградації європейської системи знання, так і ключовим медіатором у відновленні цих знань. Перед усім слід встановити, яким чином чернечі ордени сприяли відновленню науки.

Серед діячів домініканського чернечого ордену слід згадати двох вчених та теологів, а саме Альберта Великого (1193–1280) та його учня Фому Аквінського (1225–1274). Внесок Альберта Великого у розвиток науки та філософії настільки великий, що він вважається